

Visuomenės sveikata 2000 m. Nr.2(12)

Turinys

G.Šurkienė, R.Stukas, R.Padrazdytė

Studentų medikų maisto produktų vartojimo ypatumai, (3-10).

B.Pajarskienė, R.Jankauskas

Psichosocialinių darbo veiksnių įtaka negamybinių profesijų darbuotojų stresinių reakcijų dažnumui, (11-18).

D.Astrauskienė, J.Brilingienė, K.Rutienė, A.Sosnovskaja, T.Rainienė, A.Staponas, K.Saniukas

Reumatiniais artritais sergančių vaikų propionibacterium acnes ir sąlyginai patogeninių mikobakterijų tyrimo rezultatai, (19-28).

N.Mačiulytė, R.Jankauskas

Šnabždesio metodo jautrumo ir specifiškumo įvertinimas nustatant dirbančiųjų, kurių darbas susijęs su triukšmu, klausos susilpnėjimą, (29-36).

L.Šumskas, A.Zaborskis

Lietuvos moksleivių gyvensena ir jų šeimų socialinė ekonominė padėtis, (36-45).

D.Zabulytė, A.Paltanavičienė

Kadmio, benzo(a)pireno ir pireno kombinuoto poveikio tyrimai, (46-51).

B.Gaigalienė, V.Alekna, E.Čeremnych, M.Čobotas, R.Filipavičiūtė

Vilniaus ilgaamžių nusiskundimai ir subjektyvus sveikatos vertinimas, (52-56).

J.Dičkutė

Kaune susitiko visuomenės sveikatos tyrinėtojai, (57-59).

Turinys

G.Šurkienė, R.Stukas, R.Padrazdytė

Studentų medikų maisto produktų vartojimo ypatumai, (3-10).

Santrauka

Studentų medikų mitybos tyrimas atliktas 1998 m. lapkričio – gruodžio mėnesiais anoniminės anketinės apklausos būdu. Apklausta 75 proc. visų VU Medicinos fakultete besimokančių studentų.

Daugelis apklaustų studentų savo sveikatą vertino gerai. Jų kūno masės indeksas buvo normalus, t. y. tarp 18,5 ir 24,99.

Tirti studentai medikai maitinasi dažniausia tos pačios grupės maisto produktais, kaip ir kiti to paties amžiaus Lietuvos gyventojai, tik nežymiai skyrėsi maisto daavinio kiekybinė sudėtis. Daugiausia studentai vartojo pieno ir pieno produktų, daržovių, grūdinių produktų. Studentai dažniau vartojo aliejų negu taukus. Maždaug trečdalis tirtų studentų vaisius ir daržoves valgė kasdien. Nors mėsos ir jos produktų suvartojo mažiau negu kiti to paties amžiaus Lietuvos gyventojai, tačiau jų valgė gana dažnai. Apie pusę tirtų studentų 3-6 kartus per savaitę valgė konditerijos gaminius, o trečdalis – savo mitybą pavidairino mitybos papildais.

Nustatyti kai kurių produktų vartojimo skirtumai priklausomai nuo studentų gyvenamosios vietos.

Raktažodžiai: studentai medikai, kūno masės indeksas, sveikata, maisto produktų asortimentas, maisto produktų vartojimo dažnumas.

B.Pajarskienė, R.Jankauskas

Psichosocialinių darbo veiksnių įtaka negamybinių profesijų darbuotojų stresinių reakcijų dažnumui, (11-18).

Santrauka

Straipsnyje pateikiami tyrimo, kurio tikslas buvo įvertinti psichosocialinių darbo veiksnių poveikį negamybinių profesijų darbuotojų streso simptomų dažnumui, duomenys. Tyrime dalyvavo Vilniaus miesto 24 įstaigų negamybinių profesijų (vidurinių mokyklų mokytojai, mokslo instituto darbuotojai, gydytojai ir medicinos seserys, dramos bei operos ir baleto teatrų aktoriai, dienraščių žurnalistai, simfoninių bei kamerinio orkestrų muzikantai) darbuotojai. Naudodami anketą, parengtą pagal Suomijos darbo medicinos instituto streso darbe klausimyną, rinkome duomenis apie psichosocialinius darbo veiksnius, patirtą stresą ir streso simptomus. Streso simptomų dažnio ir stresorių ryšiui nustatyti naudojome daugiafaktorinę linijinę regresinę analizę. Nustatėme, kad dažnesnius tirtų negamybinių profesijų darbuotojų streso simptomus sukelia dažnai pasikartojantys sunkūs periodai darbe, nepakankama socialinė parama ir nesavarankiškas darbas.

Raktažodžiai: psichosocialiniai darbo veiksniai, stresinės reakcijos, daugiafaktorinis veikimas.

D.Astrauskienė, J.Brilingienė, K.Rutienė, A.Sosnovskaja, T.Rainienė, A.Staonas, K.Saniukas

Reumatiniiais artritais sergančių vaikų propionibacterium acnes ir sąlyginai patogeninių mikobakterijų tyrimo rezultatai, (19-28).

Santrauka

Darbo tikslas – išsiaiškinti Propionibacterium acnes (P.acnes) ir sąlyginai patogeninių mikobakterijų augimo dažnį, lokalizaciją bei ryšį su klinikinėmis ligos apraiškomis tiriant reumatiniiais artritais sergančius vaikus. P. acnes išsiaiškinti ištirta 76 reumatiniiais artritais (juveniliniu lėtiniu artritu ir reaktyviu artritu) sergantys vaikai, 24 vaikai, kuriems nustatytos neaiškios kilmės artralgijos ir 50 sveikų vaikų (kontrolinė grupė). Tepinėliai pasėliams buvo imami nuo veido ir kaklo (iš nugaros) odos bei nosiaryklės, nosies ir uretros išėigos gleivinių. Atliktas ir tiriamųjų kraujo pasėlis. P. acnes buvo auginamas anaerobinėmis sąlygomis ant smegenų – širdies ekstrakto agaro (OXOID). Gauti rezultatai parodė, kad reumatiniiais artritais sergančių vaikų P. acnes augo dažniau nei sveikų vaikų (atitinkamai 32,9 ir 10,0%, $p < 0,001$). Kraujo pasėliuose P. acnes neaugo. Pusei reumatiniiais artritais sergančių vaikų, kurių pasėliai buvo teigiami, jo augimas stebėtas ne tik ant veido bei kaklo odos, kaip sveikų vaikų, bet ir ant nosiaryklės, nosies arba uretros išėigos gleivinių. Vaikų, kuriems nustatytos artralgijos (12,5%), P. acnes augimo dažnis buvo panašus į sveikų vaikų (10,0%). Juveniliniu lėtiniu artritu sergančių vaikų, kurių pasėliuose nuo odos ir gleivinių P. acnes augo, asimetrinis sąnarių pažeidimas buvo dažnesnis (68,4%), o vien tik apatinių galūnių sąnarių pažeidimas (26,3%) ir entezitai (5,3%) retesni nei ligonių, kurių pasėliuose P. acnes neaugo (atitinkamai 39,5, 57,9 ir 23,7%, $p < 0,05$, $p < 0,02$). Gauti rezultatai palyginti su literatūros duomenimis apie SAPHO sindromą (sinovitas, acne, pustuliozė, hiperostozė, osteitas), kurio sukėlėjas dažniausiai yra P. acnes. Sąlyginai patogeninėms mikobakterijoms išsiaiškinti ištirti 44 reumatiniiais artritais sergantys vaikai. Medžiaga buvo imama taip pat, kaip ir išsiaiškinant P. acnes. Kraujo pasėliai buvo atliekami BACTEC 460 TB sistema į 13A skystą terpę. Nuo odos ir gleivinių paimta medžiaga buvo sėjama į Levenšteino – Jenseno terpes. Visi mikobakterijoms išsiaiškinti atliktų pasėlių rezultatai buvo neigiami.

Raktažodžiai: artritas, SAPHO sindromas, Propionibacterium acnes, mikobakterijos.

N.Mačiulytė, R.Jankauskas

Šnabždesio metodo jautrumo ir specifiškumo įvertinimas nustatant dirbančiųjų, kurių darbas susijęs su triukšmu, klausos susilpnėjimą, (29-36).

Santrauka

Darbo tikslas – įvertinti šnabždesio metodo, kaip diagnostinio testo, jautrumą ir specifiškumą, nustatant dirbančiųjų, kurių darbo aplinkos veiksnys – triukšmas, klausos susilpnėjimą. Straipsnyje pateikti duomenys apie dirbančiųjų klausos funkcinę būklę.

Klausos funkcinė būklė ištirta ir įvertinta 322 Lietuvos įmonių dirbančiųjų. Objektį klausos funkcinės būklės tyrimas atliktas Vilniaus miesto poliklinikoje pagal sutartį su įmonėmis, kurių darbuotojai, vadovaudamiesi LR SAM 1995 m. spalio 19 d. įsakymu Nr. 561, privalo pasitikrinti sveikatą. Otorinolaringologas pagal šnabždesio ir audiometrinių metodus apžiūrėjo ir įvertino klausos organą. Duomenų analizė atlikta statistine programa Epi Info 6.00, pagal pateiktą atrankos tyrimo metodo įvertinimą. Dešinės ir kairės ausies duomenys analizuoti atskirai, kadangi nustatant klausos organo diagnozę buvo nežymių nesutapimų. Normali dešinės ausies klausia audiometru nustatyta 113 (35,1%) asmenų, šnabždesiu – 100 (31,1%) dirbančiųjų, kairės ausies – atitinkamai 105 (32,5%) ir 97 (30,1%) asmenims. Dešinės ausies I-IV laipsnio klausos susilpnėjimas audiometru diagnozuotas 209 (64,9%), šnabždesiu – 222 (68,9%), kairės ausies – atitinkamai 217 (67,4%) ir 225 (69,9%) dirbančiųjų. Nustatyta, kad šnabždesio metodas nepakankamai jautrus, kad būtų taikomas diagnozuojant ankstyvą klausos organo patologiją.

Raktažodžiai: darbo aplinka, triukšmas, klausos pakenkimas.

L.Šumskas, A.Zaborskis

Lietuvos moksleivių gyvenama ir jų šeimų socialinė ekonominė padėtis, (36-45).

Santrauka

Straipsnyje pateikti kai kurie tarptautinės PSO koordinuojamos HBSC (Health Behaviour in School-aged Children) studijos rezultatai. Šios duomenų analizės tikslas buvo išanalizuoti Lietuvos moksleivių šeimų socialinę ir ekonominę padėtį ir jos įtaką elgesiniams lėtinių neinfekcinių ligų rizikos veiksniams – rūkymui, nepakankamam fiziniam aktyvumui, alkoholio vartojimui bei negatyviam savo sveikatos vertinimui. Siekėme įvertinti minėtų sveikatos veiksnių pokyčius per 1994-1998 metus bei nustatyti, ar socialiniai ir ekonominiai skirtumai lemia skirtingą minėtų rizikos veiksnių paplitimą turtingose ir skurdesnėse šeimose. Vienmomentiniai 11, 13 ir 15 metų Lietuvos moksleivių anketiniai gyvenamos ir sveikatos tyrimai buvo atlikti pagal tarptautinės programos protokolą. 1994 ir 1998 metais ištirtos dvi reprezentatyvios Lietuvos moksleivių imtys – atitinkamai 5428 ir 4513 respondentų. Moksleiviai klasėje pildė anonimines anketas, kuriose buvo pateikti klausimai apie įvairius jų gyvenamos ir sveikatos aspektus, šeimos socialinę ir ekonominę padėtį. Nustatėme, kad rūkymo paplitimas per 4 metų laikotarpį gerokai padidėjo ir tarp berniukų (nuo 11,3 iki 19,8 proc.), ir tarp mergaičių (nuo 3,6 iki 8,5 proc.). Alkoholio vartotojų procentas mažai pakito (nuo 9,4 iki 10,0 proc. berniukų bei nuo 4,2 iki 5,2 proc. mergaičių). Mergaičių nepakankamo fizinio aktyvumo dažnis sumažėjo nuo 42,1 iki 37,8 proc., o berniukų beveik nekito. Savo sveikatos vertinimas pagerėjo. Nustatyti tokie turtingų ir neturtingų šeimų sveikatos rodiklių skirtumai: rūkymo ir alkoholio vartojimo rizika didesnė (skaičiuotas šansų santykis) turtingesnėse šeimose, o nepakankamo fizinio aktyvumo ir negatyvaus sveikatos vertinimo rizika buvo didesnė neturtingose šeimose. Planuojant ir vykdant ligų profilaktikos ir sveikatos ugdymo programas mokyklose ir šeimose būtina atsižvelgti į vykstančius elgesinių sveikatos veiksnių pokyčius ir socialinius bei ekonominius sveikatos veiksnius.

Raktažodžiai: šeimų socialinė ir ekonominė padėtis, moksleiviai, rūkymas, alkoholio vartojimas, nepakankamas fizinis aktyvumas, savo sveikatos vertinimas.

D.Zabulytė, A.Paltanavičienė

Kadmio, benzo(a)pireno ir pireno kombinuoto poveikio tyrimai, (46-51).

Santrauka

Šio darbo tikslas – ištirti benzo(a)pireno, pireno ir kadmio izoliuotą ir kombinuotą poveikį Wistar žiurkių organizmui. Toksikologiniai eksperimentai atlikti remiantis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos Cheminių medžiagų tyrimo gairių metodinėmis 408 rekomendacijomis “Subchroninis oralinis toksiškumas - graužikai: 90 dienų tyrimas”. Bandyme panaudota 90 žiurkių patinėlių, kurių pradinė kūno masė buvo $100,0 \pm 20,0$ g. Tirtos pavienės medžiagos benzo(a)pirenas (B(a)P), pirenas (P) ir kadmio (CdCl_2), taip pat jų mišiniai: B(a)P+P, B(a)P+Cd, P+Cd, B(a)+P+Cd, kurių dozės sudarė: B(a)P- 0,0015, P- 0,0075 ir Cd- 0,5 mg/kg. Tai atitinka 1000 (B(a)P ir P) ir 500 (Cd) vidutinių žmogaus paros dozių.

Baigiant eksperimentą buvo tiriami kepenų, inkstų funkcijos ir kraujo, morfologiniai rodikliai. Vidaus organų histologinis ištyrimas atliktas naudojant šviesos mikroskopiją. Gonadotoksinis poveikis patinėliams įvertintas pagal spermatogenezės rodiklius. Statistinis duomenų apdorojimas atliktas taikant Studento t-kriterijų. Skirtumai tarp grupių laikomi patikimais, kai $p < 0,05$.

Dėl tiriamųjų medžiagų poveikio kiti rodikliai, kurie rodė kepenų ir inkstų pažeidimus: alaninaminotransferazė, šarminė fosfatazė, kreatininas, šlapalas, bendras baltymas, hipūrinė rūgštis. Tai patvirtino ir patomorfologiniai kepenų, kasos, inkstų tyrimo rezultatai. Naudojant minėtas dozes visų gyvūnų grupių pažeistos kepenų ląstelės, B(a)P grupėje – sutrikusi kasos ląstelių funkcija. Subchroniniame bandyme dviejų medžiagų veikimas buvo antagonistinis, trijų medžiagų – adityvinis. Atliekant ūmius bandymus derinio B(a)P+Cd kombinuotas veikimas buvo sinergoantagonistinis, P+Cd – antagonistinis. Dėl gonadotoksinio poveikio pakito patinėlių spermatogenezės rodikliai.

Raktažodžiai: toksikologinis eksperimentas, benzo(a)pirenas, pirenas, kadmio, laboratorinės žiurkės.

B.Gaigalienė, V.Alekna, E.Čeremnych, M.Čobotas, R.Filipavičiūtė

Vilniaus ilgaamžių nusiskundimai ir subjektyvus sveikatos vertinimas, (52-56).

Santrauka

Apklausti ir ištirti 336 ilgaamžiai (95 vyrai ir 241 moteris), kurie dabar nuolat gyvena Vilniaus mieste. Daugumą (80,1%) sudarė 90-95 metų asmenys.

Dažniausiai ilgaamžiai skundėsi dėl šalančių kojų (81,0%), svaigatančios galvos (74,7%), susilpnėjusio regėjimo (75,0%) ir klausos (74,1%), bendro silpnumo (69,9%), ūžimo ausyse (66,1%), vidurių užkietėjimo (66,4%), šlapinimosi sutrikimų (62,7%, iš jų 87,2% dėl dalinio šlapimo nelaikymo), dažnų galvos (57,4%), sąnarių (62,5%) ir juosmens bei kryžkaulio srities (55,6%) skausmų. Mažiau žmonių skundėsi nemiga (48,8%), širdies plakimu (47%), skausmais krūtinės srityje (46,2%), dažniausiai (89,2%) atsirandančiais tik po fizinio krūvio, atminties susilpnėjimu (37,2%), dusuliu (35,4%) ir skausmais pilvo plote (34,8%). Ilgaamžiai subjektyviai savo sveikatą vertina

nepatenkinamai: vidutinė savo sveikatos vertinimo reikšmė 2,55 balo, t.y. nesiekia vidutinio (3 balų) lygio. Moterys savo sveikatą vertina blogiau negu vyrai ($p < 0,02$).

Raktažodžiai: ilgaamžiai (90 metų ir vyresni); nusiskundimai, subjektyvus sveikatos vertinimas.

J.Dičkutė

Kaune susitiko visuomenės sveikatos tyrinėtojai, (57-59).

Santraukos nėra